

Ella Fuchsová Aranyhajúként Nedbal Meséből mesébe c.

Ella Fuchsová Aranyhajúként Nedbal Meséből mesébe c. balettjében Vladimír Libovickývel Száz éve született a szlovák balettművészet első nemzedékének nagy táncosnője, Ella Fuchsová „Az én kis gumilabdám” – így becézte őt Oskar Nedbal zeneszerző, a húszas években formálódó Szlovák Nemzeti Színház igazgatója és vezető karnagya. Ez jellemzésnek is találó volt: Ella Fuchsová nem tartozott a hosszú lábú, hosszú kezű, törékeny alkatú balerínák közé. De amit alkatilag nem kapott meg a természettől, kipótolta temperamentummal és technikával. Főleg bravúros forgásait csodálták, és remek színészi képességeivel tette hitelessé minden mozdulatát. Rendkívül sokoldalú művész volt: a balettirodalom klasszikus szerepei mellett számos kortárs mű főszerepét táncolta, és olyan – akkor még tájainkon forradalmi újdonságnak ható – balettek sikerre vitelében működött közre, mint Sztravinszkij Tűzmadara. Nem vetette meg az ún. könnyebb műfajokat sem. Elsőrangú sztepptáncosnő volt, azt a fajta akrobatikus elemekkel tarkított szteppet művelte, amit Röck Marika, és több alkalommal mutatkozott be operettprimadonnaként is. Gyakran háromféle minőségben segítette egy-egy balett színpadra állítását: mint koreográfus, betanító és főszereplő. Így volt ez például a Nikotína (1931), a Tűzmadár (1931), a Twardovski úr (1932) vagy a Meséből mesébe (1936) esetében. Pedagógusként is nagy érdemeket szerzett, Pozsonyban 1930-ban nyitott balettiskolát. Ezt hosszabb-rövidebb megszakításokkal évtizedekig vezette. Egész sor kitűnő táncost nevelt, volt időszak, amikor Csehszlovákia három legjelentősebb színházának prímabalerinája az ő tanítványa volt: Prágában Jarmila Manšingrová-Kurová, Pozsonyban Gusta Herényiová-Starostová, Brűnnben Katka Gratzarová. A szlovák balett nagy egyénisége, a pozsonyi tánckonzervatórium alapítója, Eva Jaczová is nála tanult. Óriási szerencséje volt az

épp csak formálódni kezdő szlovák balettnak, de a csehnek is, hogy ilyen sokoldalú, jól képzett, fantasztikus munkabírási művészt kapott Ella Fuchsová személyében, aki mindig azt csinálta, amire épp a legnagyobb szükség volt. Csinálta tüzzel és lelkesedéssel, kiapadhatatlan energiával, nagy leleményességgel, felelősségtudattal és emberséggel. Remek szervező volt, erre a képességére támaszkodott Oskar Nedbal, amikor Kassára küldte koreográfusnak az újonnan alakult balettegyütteshez. Ezzel megindult vándorútja: a színházak szinte kézzől kézre adták, ahol teherbíró, sokat vállaló és még többet adó, közösséget kovácsoló emberre volt szükség, oda őt hívták. Bár pályája elsősorban Pozsonyhoz kapcsolódott, nem a szlovák fővárosból származott, Ostraván született. Hétéves korában szülei beírták Pirnikov balettiskolájába, és már 1919-től rendszeresen fellépett a helyi színházban, miközben a neves olasz táncosnál és koreográfusnál, Achille Viscusinál tökéletesítette tudását. Ő hozta magával Pozsonyba szólótáncosnőnek 1923-ban, de csak két évadot töltött a Szlovák Nemzeti Színházban, mert 1924 és 1926 között már Kassán volt, ahol egyebek mellett Az ember tragédiájához készített tánc- és mozgáskoreográfiát. Négy évig Olomoucban, majd 1937-ig ismét a Szlovák Nemzeti Színházban működött mint prímabalerina, koreográfus és a balettegyüttes vezetője, kétévi megszakítással, amikor Prágában tevékenykedett. Az 1938-as évet is Prágában töltötte, hogy aztán végképp Pozsonyban telepedjen le. Közben partnerével és koreográfustársával, Viktor Jassikkal Svájcban, Németországban, Olaszországban és Lengyelországban turnézott. Ha meggondoljuk, hogy legjobb éveiben, az egész embert kívánó pálya csúcsán milyen sokirányú tevékenységet folytatott, csak bámulni tudunk. Fantasztikus vitalitását élete végéig megőrizte. 1967. május 9-én Pöstyénben halt meg. Tanítványai nagy szeretettel emlékeznek vissza rá. Gusta Herényiová-Starostová, a Szlovák Nemzeti Színház egykori prímabalerinája így beszélt róla: „Ella néni negyvenvalahány évesen is tanítványaival együtt gyakorolt a rúdnál, és minden nyilvános előadásukon maga is fellépett, sokszor megcsodáltuk nagyszerű spicctechnikáját, forgásait. A klasszikus balett mellett akrobatikát és szteppet is tanított. Nagyszerű pedagógus volt, ha tehetséget és szorgalmat látott valamelyik gyereken, és tudta, hogy a szülei kispénzű emberek, ingyen oktatta. Azonkívül, hogy kitűnő technikai alapokat adott, egy-egy szituáció érzékletes körülírásával a színészi kifejezésre is rávezette tanítványait. És ez nagyon jó volt, gyakran jutottak az eszembe az instrukciói, amikor a színházban egy-egy szerep színészi megoldásán gondolkodtam.” VOJTEK KATALIN